

ГЕТЬМАН З. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АДВЕРБІАЛІЗАЦІЯ ЯК РІЗНОВИД ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ В ГРАМАТИЦІ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

У статті транспозиція *прикметник* → *прислівник* розглядається як функціональне явище адвербіалізації, пов'язане з вторинною синтаксичною функцією прислівника. Семантична аналогія між прикметником і прислівником забезпечує останню.

Ключові слова: словникова транспозиція, функціональна транспозиція, синтаксична дистрибуція, семантична аналогія, адвербіалізація.

В статье транспозиция *прилагательное* → *наречие* рассматривается как функциональное явление адвербиализации, которое связано с вторичной синтаксической функцией наречия. Семантическая аналогия между прилагательным и наречием обеспечивает последнюю.

Ключевые слова: словарная транспозиция, функциональная транспозиция, синтаксическая дистрибуция, семантическая аналогия, адвербиализация.

The author of the article views the *adjective*→*adverb* transposition as functional phenomenon of adverbialization that results from the adverbial secondary syntactic function. Semantic analogy between the adjective and the adverb leans to the latter.

Key words: lexical transposition, functional transposition, syntactic distribution, semantic analogy, adverbialization.

Сутність транспозиції у межах частин мови полягає у механізмі обміну функціями між елементами різних лексико-семантичних класів слів, які відрізняються функціонально і семантично. Засади транспозиції були розроблені французькими лінгвістами Ш. Баллі, Л. Теньєром, А. Сеше, Л. Кледа: “Замкнені у своїх основних категоріях, знаки слугували б досить обмеженим джерелом засобів для задоволення численних потреб мовлення. Але завдячуючи міжкатегоріальним змінам думка звільняється, і вираження збагачується і отримує різні відтінки” [1:143].

В основі явища адвербіалізації лежить механізм зміни категорії, а саме: нейтралізуються категоріальні ознаки прикметника і актуалізуються ознаки прислівника, що виявляється у зміні синтаксичної функції прикметника. Воно виникає на основі специфіки прикметника як частини мови, яка позначає ознаку предмета, події або іншої ознаки і детермінує ім'я, в той час як прислівник позначає обставину або якісну ознаку дії, якості або предмета і виконує синтаксичну функцію обставини. Зазначене є граматичним підґрунтям переходу прикметника у прислівник. Крім граматичних значень до

адвербіалізації прикметників спонукає лексичне значення прикметника: тільки якісні прикметники мають тенденцію до такої транспозиції як адвербіалізація, вони мають сему обставини способу дії.

В іспанській граматиці адвербіальне вживання прикметників є досить обмеженим у порівнянні з іншими мовами [2:188]. З огляду на наявність мовної та функціональної транспозиції слід констатувати у словнику іспанської мови такі лексичні одиниці, які мають позначку *adj.* і *adv.* У одному словниковому гнізді, наприклад *bastante*, *mucho*, які як прикметники позначають кількість чогось (*bastante gente*, *bastantes manzanas*) і характеризуються граматичними категоріями роду і числа і які як прислівники не мають граматичних категорій і означають дієслово, позначаючи спосіб дії (*Trabaja bastante para mantener su familia*). Функціональна транспозиція – це синтаксичне явище, в якому обставинну функцію прикметника слід кваліфікувати як вторинну синтаксичну функцію [3:35]. В основі словникової та функціональної адвербіалізації прикметників лежить семантична аналогія між прикметником і прислівником: кваліфікувати кількісно і якісно відповідно іменник і дієслово, наприклад: *frutas tempranas* і *llegar temprano*. Якщо розглядати транспозицію як функціональне явище [4:519], то слід визнати первинною синтаксичну функцію прикметника як означення, вторинну – як обставинну. Таким чином, клас прислівників збагачується за рахунок вторинної, адвербіальної функції прикметника.

Ф. Матте Бон наводить список найбільш уживаних прикметників, які, на його думку, вже знаходяться в процесі лексикалізації як прислівники: *alto*, *bajo*, *barato*, *caso*, *claro*, *convencido*, *rápido seguro* [2:188].

Важливу роль у функціональній транспозиції *прикметник* → *прислівник* відіграє синтаксична дистрибуція: семантика слова, від якого залежить адвербіалізований прикметник, визначає семантику останнього. Дієслова, семантика яких імпліцитно передбачає архісему “голос” (*contar*, *decir*, *hablar*), допускають вживання таких прикметників, як *alto*, *bajo*, *claro*, *quedo*, *recio*, у функції прислівника. Тривалість та інтенсивність розмови підкреслюється прикметниковим виразом *largo y tendido*: *Ya hablaremos largo y tendido*; в той час як зрозумілість або сприйняття змісту розмови підкреслюється прикметником *claro* після дієслів *expresarse*, *hablar* або *ver*. Енергійність та швидкість дії позначається прикметниками *firme*, *fuerte*

і *rápido* після дієслів *andar, pisar, dar, golpear*. Інтенсивність дії, вираженої дієсловами *andar, sonar, cortar, velar, respirar, suspirar*, підкреслюється прикметниками *hondo, caro, raro, largo*.

Прикметник *derecho* адвербіалізується після дієслів руху, у такому випадку набуває функції прийменника: *vino derecho a mí*. Ітеративні дієслова *llover, taconear, clavetear* задля вираження якості дії сполучуються з прикметником *menudo*. Дієслова *estar, permanecer* або *seguir* як фінітні або допоміжні зазвичай сполучуються з прикметником *continuo*.

Прикметники *bueno, cierto, claro, exacto* або *justo* у розмовному мовленні підтверджують сказане співбесідником, коли вживаються з дієсловами-зв'язками. Можна припустити, що таке вживання походить від атрибутивної функції цих прикметників: пор. *El vino es bueno. Es cierto que ...* Прикметник *justo* у значенні *precisamente*, так само як прикметник *exacto* у значенні *exactamente, con exactitud* досить поширені у розмовному мовленні, хоча їх адвербіальне вживання вважається ненормованим: *Llegó exacto*.

Кількість адвербіалізованих прикметників постійно зростає за рахунок якісних прикметників на позначення найвищих якостей предмета *magnífico, maravilloso, formidable, estupendo, bestial, colosal, soberbio, horrible, genial, fenomenal, espléndido, desastroso, divino, duro, extraordinario*.

Широкого вжитку набуває лексема *igual*, яка як прислівник має значення вираження можливості, припущення: *Igual se ha ido de viaje*.

У розмовному мовленні набувають також широкого вжитку відприкметникові прислівники, які за своєю семантикою мають значення найвищого ступеня якості: *Nuestro equipo ha perdido fatal* або *¿Qué te parece si vamos a comer a un chino? – Estupendo* [5:81].

Таким чином, у системі частин мови іспанської граматики спостерігається синкретизм, частковим проявом якого є функціональне явище адвербіалізації прикметників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Шарль Балли. – [2-е изд., стереотип.]. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 416 с.
2. Matte Bon F. Gramática comunicativa del español. De la lengua a la idea / Francisco Matte Bon. – Madrid, 2009. – Т. I.
3. Гайсина Р. М. Межкатегориальный переход понятия и обогащение лексики / Рейда Миргалеевна Гайсина. – Уфа: Башкирск. гос. ун-т, 1985. – 80 с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 683 с.
5. Matte Bon F. Gramática comunicativa del español. De la lengua a la idea / Francisco Matte Bon. – Madrid, 2009. – Т. II.